

грамматического материала), так и на продвинутом – в курсах аналитического чтения и литературоведения. Кроме того, поэзия обладает огромным потенциалом эмоционального воздействия и решает, т.о., проблему недостаточной эмоциональной насыщенности учебного материала на занятиях, пробуждает воображение и образное мышление, раскрывает творческий потенциал студентов, воздействует на мотивационную сферу личности.

В стихах конкретной поэзии, необычных по форме и лаконичных, всегда находится повод для беседы и дискуссии. Визуальные и акустические стихи – пластический языковой материал, который поддается изменению и преобразованию, т.е. экспериментированию и игре с языком, развивающие у «экспериментаторов» чувство языка и стиля.

Источники и литература

1. Konkrete Poesie. – Режим доступа: http://universal_lexikon.deacademic.com
2. Стороха Б. В. Сутність художнього експерименту і специфіка поетики конкретної поезії Ернста Яндля: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук – 10.01.04 – літ. зарубіжн.країн. / Богдан Валентинович Стороха. – Київ: Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, 2010. – 24 с.
3. Özmut, O. Konkrete Poesie in Lehrwerken für Deutsch als Fremdsprache / Orhan Özmut. – Egitim Fakültesi Dergisi XVIII (1), 2005. – S. 181-206. – Режим доступа: [http://ucmaz.home.uludag.edu.tr/PDF/egitim/htmpdf/2005-18\(1\)/pdf](http://ucmaz.home.uludag.edu.tr/PDF/egitim/htmpdf/2005-18(1)/pdf)
4. Jandl, E. Gedichte / Ernst Jandl. – Режим доступа: <http://www.lyrikline.org>; http://www.ernstjandl.com/archiv_gedichte.html
5. Schweiger, H. Vorschläge für den Unterricht / Hannes Schweiger. – Literaturwettbewerb „Heute schon geJANDLT?“ Ernst-Jandl-Preis für Lyrik 2013. – Режим доступа: <http://www.bmukk.gv.at/medienpool/24866/unterrichtsmaterial.pdf>
6. Jandl, E.. Poetische Werke / Ernst Jandl. – 11 Bde, hrsg. v. Klaus Siblewski. – München: Luchterhand Literaturverlag, 1997/1999. – 63 S.
7. Jandl, E.. Gesammelte Werke / Ernst Jandl. – 3 Bände, hrsg. v. Klaus Siblewski. – München: Luchterhand Literaturverlag, 1990. – 800 S.
8. Konkrete Poesie – ausgewählte Gedichte. – Режим доступа: <http://www.ac-nancy-etz.fr>

Пономарьова Г.В.

УДК 81'342.41(430.119)

ВПЛИВ НИЖНЬОНІМЕЦЬКИХ ДІАЛЕКТІВ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВОКАЛІЗМУ РУРСЬКОГО РЕГІОЛЕКТНОГО МОВЛЕННЯ

Анотація. У статті проаналізовано сучасну мовну ситуацію у Рурській області з урахуванням впливу позамовних чинників на її формування. З'ясовано роль регіональної розмовної мови у регіональному комунікативному середовищі. Визначено основні мовні особливості рурського регіолекту.

За допомогою описового методу охарактеризовано типові риси Рурського регіолектного вокалізму, визначено позиційно зумовлені кількісні та якісні фонетичні зміни. Використання зіставного методу дослідження характерних рис вокалізму нижньонімецьких діалектів та рурського регіолекту підтвердило тісний зв'язок регіональної розмовної мови з місцевим діалектним ареалом.

Ключові слова: Рурський регіолект, вокалізм, нижньонімецькі діалекти.

Аннотация. В работе анализируется современная ситуация в Рурской области с учетом влияния внеязыковых факторов на её формирование. Определяется роль регионального разговорного языка в региональной коммуникативной среде. Отмечаются основные языковые особенности рурского региолекта.

При помощи описательного метода дается характеристика основным чертам Рурского региолектного вокализма, определяются позиционно обусловленные количественные и качественные фонетические изменения. Использование сопоставительного метода исследования характерных черт вокализма нижненемецких диалектов и рурского региолекта подтвердило тесную связь регионального разговорного языка с местным диалектным ареалом.

Ключевые слова: Рурский региолект, вокализм, нижненемецкие диалекты.

Summary. Under consideration is contemporary linguistic situation in Ruhr area and the influence of extralinguistic factors on its development. The Ruhr area has suffered great economic, structural, social and cultural changes during the previous few centuries. Due to active immigration processes the area became multicultural. Till the present day the Ruhr area doesn't have any fixed borders. Geographically it is situated in the Low German dialectal domain, but its center is crossed by an important dialectal border between the Low Franconian and the Low Saxon dialects. The Low German dialects tended to lose their popularity at the beginning of the IXth century, while the popularity of the standard German language grew steadily. And exactly in the described linguistic situation appeared a specific regional colloquial language – Ruhr regional language variety as a language of reconciliation.

The role of the regional colloquial language in the local communicative environment of Ruhr area has been clarified in this article. Language peculiarities typical of Ruhr inhabitants speech have been revealed, the universal and specific features of the local speech in Ruhr area have been pointed out.

Basic features of Ruhr regional vocalism have been studied by means of the descriptive method, position-determined qualitative and quantitative phonetic changes have been surveyed. A comparative study of Low German phonetic dialectal features and those of the Ruhr regional language variety proves an assumption about the close interaction of the local colloquial language with Low German dialects.

Key words: Ruhr regional language variety, vocalism, dialect.

Актуальність вивчення специфіки функціонування регіолектних мовних форм, які посідають проміжне місце між територіальними діалектами і літературною мовою, багаторазово підкреслювалася у сучасній германістиці. Актуальність дослідження пропонованого аспекту також пов'язана з тим, що рурський регіолект є відносно «новою» мовною варіацією, яка знаходиться у постійному розвитку й потребує детального вивчення.

Мета даної статті полягає у визначенні характерних особливостей вокалізму рурського регіолекту та виявленні ступеню впливу нижньонімецьких діалектів на формування особливостей вимови голосних мешканцями Рурської області. Задля досягнення цієї мети необхідно вирішити наступні завдання:

- висвітлити історичні особливості розвитку та сучасного стану мовної ситуації в Рурській області;
- визначити місце рурського регіолекту у системі німецьких територіальних діалектів;
- проаналізувати основні тенденції зміни голосних у мовленні мешканців Рурської області.

Лінгвістичні особливості Рурської області цікавлять багатьох мовознавців. Дослідження мовної ситуації в Рурській області, проведені Г. Мюллером [1] і Х. Хелбергом [2] у першій половині ХХ ст., носять переважно оглядовий характер і заповнюють «білу пляму», якою була Рурська область у німецькій діалектології. Проте слід безперечно визнати значущість дисертації Х. Хіммельрайх [3], в якій міститься вичерпний аналіз мовної ситуації у Рурській області, а також виокремлюються основні відмінності регіонального розмовного мовлення від літературної німецької мови. Інтерес до вивчення регіолекту поновився у 1976 році з появою роботи В. Штайнінга «Soziolekt und soziale Rolle», в якій автор зосередив увагу на вивченні соціальних аспектів його вживання [4]. Слід згадати монографію К. Залевські «*Zur Homogenität des Substandards älterer Bergleute im Ruhrgebiet*», в якій рурський субстандарт визначається, з одного боку, регіональними відмінностями, в яких виявляється зв'язок із місцевими діалектами, і, з іншого боку, притаманністю мовленню переселенців [5, с. 206].

Основні морфологічні, фонетичні та синтаксичні особливості рурського регіолекту було систематизовано під керівництвом А. Міма при університеті в Дуйбурзі [6, с. 40; 7, с. 19]. Що стосується лексико-семантичних особливостей, то дотепер вони не відображені системно у дослідженнях науковців, за винятком деяких статей, що висвітлюють фразеологічний склад рурського регіолекту [8], вживання пестливих іменників [9] або вплив польської мови на лексичний склад регіолекту [10; 11; 12], професійного жаргону шахтарів [13] тощо. Цікавий підхід до вивчення лексичних особливостей рурського регіолекту пропонують К. Креде і У. Лакемпер – за допомогою географічних інформаційних систем науковці виявляють гетерогенність рурського регіолекту, яка пов'язана з розташуванням діалектних ізоглов на території області [8]. Так, лексико-семантичні відмінності мовлення залежать від приналежності певної частини області або до території розповсюдження вестфальського або нижньофранкського діалекту [9, с. 102].

Рурська область й до теперішнього часу так і не має чітко окреслених меж – ні з погляду культурології, ні географії, ні політики. Географічно вона розташована в області розповсюдження нижньонімецького мовного ареалу, проте центр області (у північно-південному напрямку) перетинає важлива мовна межа між нижньосаксонським та нижньофранкським діалектами. На півдні від області, у західно-східному напрямку, розташована інша діалектна межа – «лінія Бенрата», яка маркує перехід від верхньонімецьких до нижньонімецьких діалектів. Таким чином, велика частина Рурського регіону (східна частина) належить до західнонижньонімецького діалектного ареалу, а саме, до території вживання вестфальського діалекту, а менша частина (західна) – до області впливу нижньофранкського мовного ареалу [10, с. 75].

Згідно А. Міму, приблизно з середини ХІV ст. саме нижньофранкський діалект слугував у Рурській області у якості загальнонародної мови у всіх комунікативних ситуаціях. Звуження сфери використання діалекту розпочинається у ХVІІ ст. Тобто, засобом спілкування у повсякденному житті все ще залишається нижньофранкський діалект, проте в офіційних ситуаціях у свої права поступово вступає літературна німецька мова [6, с. 39]. До того ж, вузька сфера реалізації й значні відмінності від літературного стандарту призвели до того, що нижньонімецькі мовні варіанти стали непридатними для вживання населенням, кількість якого невпинно збільшувалась.

Як зазначає Д. Халленбергер, нижньонімецькі діалекти невпинно втрачають свою престижність починаючи з ХІХ ст., особливо для іммігрантів [10, 78]. Паралельно серед усіх верств населення зростає популярність літературної мови. Як наслідок масивної імміграції, у Рурській області виникає ситуація полілінгвізму – вживання кількох мов у межах певної соціальної спільноти (насамперед, держави) [14, с. 253].

Отже, літературна мова перебувала за межами мовної компетенції всіх груп суспільства, тим більше, що місцеве населення вивчало літературну мову тільки в школі, майже не використовуючи її у повсякденному житті. Таким чином, з 1880 по 1910 роки у Рурській області спостерігалася така ситуація:

1. Великій кількості переселенців була протиставлена порівняно невелика кількість корінних мешканців. До того ж, більшість іммігрантів не володіли німецькою мовою. Так, наприклад, кількість поляків, що мешкали у місті Оберхаузен у 1910 році склала близько 10 відсотків, а у Хамборні – близько 18 відсотків від загальної кількості населення [15, с. 357].

2. У більшості випадків спілкування не могло відбуватися рідними мовами або діалектами, якими розмовляли мешканці регіону.

3. Діалекти місцевого корінного населення не стали «бажаними» для переселенців з декількох причин: по-перше, на межі століть відбувся тотальний розпад нижньонімецьких діалектів, а по-друге, вони не користувалися великою популярністю серед місцевого населення [16, с. 102–103].

Саме у вищезмальованій лінгвістичній ситуації й виникає, у якості «мови примирення» (нім. *Ausgleichssprache*), особлива розмовна мова – так званий «рурський варіант німецької мови» (нім. *Ruhrgebietsdeutsch* – надалі скорочено RGD), який є результатом прагнення населення до опанування літературної німецької мови. Рурський регіолект є різновидом німецької мови, що знаходиться у постійному розвитку та характеризується мовними відмінностями, прояв яких не є обов'язковим і може також мати місце за межами позначеного регіону [17, с. 456].

До 60-х рр. XX ст. рурський регіолект вважався неповноцінною мовою, що характеризувало його носіїв, як людей з низьким рівнем освіти. Внаслідок цього мешканці області соромилися місцевої мови, намагалися не користуватися нею. Проте на сьогоднішній день спостерігається хвиля підвищеного інтересу до рурського регіолекту, так само, як і до місцевих діалектів в інших федеральних землях Німеччини.

Ситуативна сфера вживання рурського регіолекту все ж залишається досить обмеженою. Опитування студентів Дуйсбурга виявило, що більшість із них хоча і оцінюють RGD як «природну» мову, послуговуються регіолектом лише в таких ситуаціях, як зустріч із друзями, сім'єю і, у разі потреби, в розмові з колегами по роботі, нехтуючи таким чином його використанням у школі або урядових установах [10, с. 101]. Як показав проведений Д. Халленбергером та І. Фольмертом лінгвістичний експеримент, діти із сімей робітників і ремісників навіть у повсякденних ситуаціях вживають у мовленні типові для RGD ознаки частіше, ніж діти із сімей службовців і чиновників. З іншого боку, виявляється, що студенти, юристи або дипломовані інженери у напівофіційних ситуаціях також вживають мовні елементи, притаманні рурському регіолекту [10, с. 102]. Ключовим тут являється саме факт вживання «елементів» мови. Насправді практично неможливо почути «чисте» регіолектне мовлення в реальних ситуаціях, оскільки зазвичай мовці надають перевагу окремим фонетичним, лексичним або граматичним особливостям, а не системній реалізації регіолекту.

При порівнянні характерних ознак RGD та нижньонімецьких діалектів помітною є схожість в області фонетики, морфології, лексики й синтаксису. Досліджуючи питання взаємодії нижньонімецького діалектного ареалу та рурського регіолекту, А. Мім та Х. Менге зауважують, що граматичні особливості рурського регіолекту майже повністю співпадають із нижньонімецькими [18, с. 198; 6, с. 48]. На підтримку даної гіпотези наведемо результати спостереження В. Меєр-Маркау [19], згідно якого притаманні RGD граматичні особливості траплялись у розмовному мовленні мешканців Рурської області ще у 1900 році, до початку активної імміграції та мовних змін (змішування мов), тобто ще у період активного вживання місцевих нижньонімецьких діалектів. Так, наприклад, енклізи (*kannsse, hasse, bisse* тощо), а також пониження довгих голосних перед приголосним *r* так само зустрічаються і в нижньонімецьких діалектах. На морфологічному рівні спостерігаємо, що замість літературної зменшувальної форми *-chen* використовується форма *-ken* або *-sken*, наприклад: *Mäusken* замість *Mäuschen*, *Stücksken* замість *Stückchen*. До того ж, така ознака, як присвійна конструкція з доповненням у знахідному відмінку (наприклад: *das Haus meines Vaters => mein Vater sein Haus*), знаходить відображення у діалектах на території всієї Німеччини [10, с. 92; 7, с. 21]. Низка лексем є запозиченими безпосередньо з нижньонімецьких діалектів: *dat, Kopp, Stücksen, Wech* тощо [6, с. 48].

Фонетичні риси, виявлені під час дослідження особливостей вимови мешканців Рурської області, уможливають визначення ступеню впливу нижньонімецьких діалектів на рурський вокалізм.

У ході аналізу особливостей вокалізму було вивчено позиційно зумовлені реалізації голосних – тринадцяти монофтонгів і трьох дифтонгів. Згідно з даними проведеного дослідження, у мовленні мешканців Рурської області голосні зазнали, насамперед, кількісних змін, тобто скорочення або подовження: [i] – [i:] (подовження); [i:] – [i] (кількісна редукція); [y] – [y:] (подовження); [y:] – [y] (кількісна редукція); [u:] – [u] (кількісна редукція); [v] – [u:] (подовження); [ε] – [ε:] (подовження); синкопа та апокопа [ə]; [ɔ] – [o:] (подовження); [o:] – [ɔ] (кількісна редукція); [a:] – [a] (кількісна редукція); [a] – [a:] (подовження); [ɑɐ] – [ɑɐ:] (подовження); [ɔɐ] – [ɔɐ:] (подовження); [aɛ] – [aɛ:] (подовження). Згідно із проведеними спостереженнями реалізації голосних у мовленні інформантів, було виявлено лише один тип якісної зміни: голосний [e:] – якісна заміна на [ε:]. Отже, можна виокремити п'ять основних тенденцій:

1. Подовження коротких голосних [i], [y], [v], [ε], [ɔ], [a].

Подовження голосних є характерною ознакою рурського регіолекту і стосується, насамперед, вимови фонем [i] (*Winter* ['vi:ntɐ]), [v] (*Mutter* ['mu:te]), а також голосних [y] (*Glück* [gly:k]), [ɔ] (*Karotten* [ka'Ro:tn]) та [ε] (*merkt* ['mɛ:vɛkt], *erst* ['ɛ:vst]). Усі випадки подовження коротких голосних об'єднує те, що вони є наголошеними. На цю характерну для RGD рису вказував ще А. Мім [7, 22]. Слід зазначити, що нижньорейнському діалекту також притаманне подовження голосних, але тільки у позиції перед спірантами й приголосними [l], [m], [n], так само, як і вестфальському діалекту (особливо у позиції перед сполученням *n* + дентальний приголосний): *Kind* [ki:nt], *Hund* [hu:nt] [20, 34]. До того ж, більш довга вимова голосних *a*, *i*, *o*, в свою чергу, призводить до нечіткої вимови наступного приголосного звуку [R], наприклад: *schwarz* [ʃva:ts], *sorgen* [ʒo:a:ŋ], *Kirsche* [ki:a:ʃə].

2. Скорочення довгих голосних [i:], [y:], [u:], [a:], [o:].

Вимова довгих голосних у мовленні мешканців Рурської області характеризується тенденцією до скорочення, наприклад: *Fahrrad* ['faRat], *Bahnhof* ['banhɔf], *Oma* ['ɔma], *Hüte* ['hytə], *spuken* ['ʃpukɛ], *diesen* ['di:zn], *wieder* ['vi:də]. Це стосується, насамперед, фонем [i:], [o:], [u:], [a:] у наголошеній позиції. У деяких словах скороченню піддається довгий голосний, який передуює спірантизованому [g], що вимовляється як [x]

або [ç]: *Tag* [tax], *Schlag* [ʃlax], *sagte* ['zaxtə], *Auftrag* ['aʊftʁax], *kriegt* [kʁɪxt], *Joghurt* ['jɔxu:ʁt], *Betrug* [bɛ'tʁux]. К. Залевські характеризує дану фонетичну рису як типову для північнонімецької розмовної мови, зокрема для рурського регіолектного ареалу, та пояснює її існування «швидкістю мовлення й пов'язаною з нею надмірною артикуляцією» [5, с. 41].

3. Подовження дифтонгів [aʊ], [aɛ], [ɔø].

У результаті аудіоаналізу вимови досліджуваних інформантів було виявлено подовження першого голосного у складі дифтонгів [aʊ], [aɛ], [ɔø], наприклад: *weiß es auch nicht* ['va:es a:ʊ 'niç], *Häuser* ['ho:ʊzɐ], *einer* ['a:ɛnɐ], *deine Nerven möchte ich haben* ['da:ɛnə 'ne:ɪfən 'mø:çtɪç ha:m]; *mein Gott* [ma:ɛn gɔt]. Мовознавці зазначають, що дана особливість частіше спостерігається у тій частині Рурської області, де раніше вживався вестфальський діалект (а саме, в таких містах області, як Бохум, Гельзенкірхен, Дортмунд, Ессен, Хаген та Херне) [5; 21].

4. Апокопа та синкопа ненаголошеного [ə].

Апокопа ненаголошеного [ə] (*wollte* [vɔlt]) а також синкопа (*sehen* [zɛn], *es/et* [s] / [t]), виявлені у мовленні мешканців Рурської області, притаманні рурському регіолекту. Згідно із результатами спостережень, найбільшу схильність до редукції виявляє кінцевий голосний дієслова у формі першої особи однини, наприклад: [ɪç 'kɔk] *ich gucke*, [ɪç 'hap] *ich habe*.

Послаблення вимови голосного в таких займенниках, як, наприклад, *du* [tə] та *er* [a] відповідає загальній тенденції до централізації у Рурському регіолекті. Наслідком централізації голосного звуку може бути кінцева елізія [ə]. Так, процес перетворення займенника *ihn* [in] в *n* [n] виглядає наступним чином: [in] > [ɪn] > [ən] > [n], [m]. Аналогічну ситуацію спостерігаємо у випадку вимови займенника *sie*: [zi:] > [zɪ] > [zə].

5. Якісна зміна довгого голосного [e:].

Під час проведеного дослідження було встановлено, що довгий голосний переднього ряду [e:] у мовленні мешканців Рурської області переходить у довгий голосний середнього ряду [ɛ:], тобто проявляє тенденцію до зниження. Це фонетичне явище, в свою чергу, призводить до вокалізації приголосного [r] наприкінці наголошеного складу, наприклад: ['bɛ:ɐç] *Berg*.

Таким чином, проведений аналіз особливостей вокалізму дозволяє зробити висновок, що фонетичні властивості рурського регіолекту майже повністю співпадають із нижньонімецькими.

Звідси постає питання, чи можна чітко відокремити область розповсюдження RGD та інших регіо- і діалектів Німеччини, спираючись лише на вищезазначені характерні ознаки. Згідно Д. Халленбергера [10, 93], рурський регіолект не є сформованою, замкненою системою, а скоріше континуумом між мінімумом і максимумом не властивих літературній мові відмінних рис, частина яких також притаманна нижньонімецьким діалектам.

Джерела та література

- Müller H. E. Über der Gebrauch des Plattdeutschen im Ruhrkohlengebiete / H. E. Müller // Niederdeutsches Jahrbuch des Vereins für niederdeutsche Sprachforschung. – Leipzig, 1913. – Jg. 39. – S. 126–131.
- Hellberg H. Studies zur Dialektgeographie im Ruhrgebiet und im West Recklinghausen / H. Hellberg. – Marburg, 1936. – 80 S.
- Himmelreich H. Volkskundliche Beobachtungen an der Umgangssprache in Gelsenkirchen / H. Himmelreich. – Münster, 1943. – 237 S.
- Steinig W. Soziolekt und soziale Rolle / W. Steinig. – Düsseldorf : Pädagogischer Verlag Schwann, 1976. – 299 S.
- Salewski K. Zur Homogenität des Substandards älterer Bergleute im Ruhrgebiet / K. Salewski. – Stuttgart : Franz Steiner Verlag, 1998. – 321 S.
- Mihm A. Dialekte in der Industriezone. Untersuchung zum Sprachgebrauch im Duisburger Stadtgebiet / A. Mihm // Universität Duisburg : Jahrbuch 82/83. – Duisburg, 1984. – S. 32–50.
- Mihm A. Die Realität des Ruhrdeutschen; soziale Funktion und sozialer Ort einer Gebietssprache / A. Mihm // Sprache und Literatur an der Ruhr. Schriften des Fritz-Hüser-Instituts der Stadt. – Essen : Klartext-Verlag, 1997. – S. 19–39.
- Crede C. Empirische Untersuchungen zur Phraseologie im Ruhrgebiet. "Das geht auf keine Kuhhaut" / C. Crede, U. Lakemper // Arbeitsfelder der Phraseologie. – Bochum, 1998. – S. 81–108.
- Rainer F. Kosenamenbildung und Kosenamengebungstendenzen im Ruhrgebiet / Frank Rainer // Onoma. – 1975. – № 19. – S. 95–111.
- Lakemper U. Nicht nur "Maloche", aber... / U. Lakemper, H. Menge // Juden im Ruhrgebiet. – Essen, 1998. – S. 533–557.
- Glück H. Die Polen im Ruhrgebiet und die gegenwärtige Ausländerfrage / H. Glück // Deutsch lernen. – 1982. – № 3. – S. 3–25.
- Grimberg M. Fährte die Immigration polnischer Arbeiter in das Ruhrgebiet (1880-1914) zu deutsch-polnischen Interferenzen? / M. Grimberg // Deutsche Sprache. – 1991. – № 19. – S. 33–49.
- Treese R. Bergmännische Fachsprache – zur ihrer Entstehung und zu ihrem Weiterleben "vor Ort" und in der Umgangssprache / R. Treese // Sprache und Literatur an der Ruhr. – [2. Aufl.]. – Essen, 1997. – S. 81–86.
- Hallenberger D. Tuusse ma eem im Kabäusken fitschen...: Die Sprache im Ruhrgebiet / D. Hallenberger, J. Volmert. – Paderborn : Verlag Ferdinand Schöningh, 1990. – 110 S.
- Bußmann H. Lexikon der Sprachwissenschaft / H. Bußmann. – Stuttgart : Alfred Kröner Verlag, 2002. – 783 S.

16. Maaß C. Deutsche Binnenwanderung mit besonderer Berücksichtigung des deutschen Westens / C. Maaß // Staat und Volkstum. – Berlin, 1926. – Bd. 2. – S. 357–381.
17. Harden T. Zwischen Wenker und dem Ersten Weltkrieg / T. Harden // Sprache an Rhein und Ruhr. Dialektologische und soziologische Studien zur sprachlichen Situation im Rhein-Ruhr-Gebiet. – Stuttgart, 1985. – S. 99–106.
18. Menge H. H. Ist unser Ruhrdeutsch ein echter Dialekt? / H. H. Menge // Im Anfang war das Wort. – Dortmund, 1982. – 252 S.
19. Meyer-Markau W. Duisburger sprachliche Heimatkunde / W. Meyer-Markau // Sammlung pädagogischer Vorträge. – Minden, 1908. – Bd. 18. – Heft 4. – S. 19–49.
20. Klein E. Rheinisch / E. Klein, K. Mattheier, H. Mickartz. – Düsseldorf, 1978. – 126 S.
21. Scholten B. Standard und städtischer Substandard bei Heranwachsenden im Ruhrgebiet / B. Scholten. – Tübingen, 1988. – 344 S.

Шиманович Г.М.

УДК 811.111'373

ПРОЦЕС НЕОЛОГІЗАЦІЇ ЛЕКСИЧНОЇ СИСТЕМИ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (НА МАТЕРІАЛІ НАЙМЕНУВАНЬ ОСОБИ)

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню значного за кількістю класу іменників – назв особи у процесі неологізації словникового складу англійської мови наприкінці ХХ – початку ХХІ століть. Когнітивна категорія «людина» в сучасній англійській мові охоплює величезний пласт лексики, яка стосується опису людини в усіх її проявах. А також є свідченням того, що когнітивна та лінгвокреативна діяльність людини має яскраво виражений егоцентричний характер. Значне збільшення кількості назв особи у лексиці було зумовлено численними інноваціями в різних сферах життя і діяльності, що виникали передусім в англійських країнах і викликали необхідність концептуалізації нового досвіду, категоризації нових знань людини.*

***Ключові слова:** назва особи, неологізм, антропоцентризм, лексична система.*

***Аннотация.** Наименования лица являются достаточно многочисленным классом существительных, который заметно пополнился в английском языке в течение ХХ века и продолжает активно пополняться и в ХХІ веке. Причинами стремительного роста этой группы существительных следует считать разнообразие человеческой деятельности и поведения во всех проявлениях, что не могло не привлечь внимания человека в рамках его лингвокреативной деятельности. Рост наименований лица в лексической системе современного английского языка обусловлен также большим словообразовательным потенциалом и гибкостью английского языка, а именно существованием разнообразных моделей и способов словообразования, относительно свободным и быстрым переходом частей отдельных слов в разряд словообразовательных формантов.*

***Ключевые слова:** наименование лица, неологизм, антропоцентризм, лексическая система.*

***Summary.** The article is devoted to profound study of the process of coining neologisms in the Modern English language. Nounsperson are very numerous nominative units in the lexical system of Modern English. Coinage of these nominative units is caused by the numerous innovations in different spheres of life and people's activity that took place first of all in the English-speaking countries and were the reason of conceptualization of new experience and categorization of new knowledge. The article tackles the influence of extralinguistic factors upon development of English word-stock with the analyzed nominative units. Emphasis is laid on the ways and mechanisms of this influence. Major models of word-formation and word-formative elements of Nounsperson are analyzed against the background of extralinguistic factors. The process of coinage of numerous Nounsperson during the XXth century and at the beginning of the XXI century is explained from the point of view of the great word-formation potential of English and its flexibility, to be more exact, taking into consideration the existence of different word-formative models and ways. Word-formation processes are closely connected with person's cognitive activity and stimulate verbalization of his intellectual activity, which, in its turn, is connected with categorization and conceptualization of people's experience.*

***Key words:** Nounsperson, neologism, anthropocentrism, lexical system.*

У сучасній лінгвістиці продовжують залишатися актуальними питання, що стосуються лінгвокреативної діяльності людини, вербальних механізмів її адаптації до навколишнього середовища, шляхів і способів відображення останнього за допомогою різнотипних мовних одиниць. Тому очевидною є зацікавленість, передусім, вивченням усього комплексу проблем, що стосуються номінативного потенціалу нового слова, його здатності фіксувати й відтворювати у свідомості людини певний осмислений нею фрагмент реального світу, що і зумовлює **актуальність** статті.

Розвиток словникового складу, його збагачення відбиває насамперед розвиток того середовища, у якому знаходиться мова. Суспільство є «найважливішим компонентом немовного середовища». Аналіз нової лексики дає можливість визначити основні сфери росту нових лексичних одиниць, тобто ті галузі соціального життя, які є джерелом виникнення найбільшої кількості інновацій.

Однією з ознак входження нової лексичної одиниці до мови можна вважати її включення до словника. Іншою ознакою входження неологізмів до мовного узусу, на думку Ю.А. Зацного, слід вважати їх «рекурентність», здатність відтворення поза межами первісного контексту, участь у семантичних і словотворчих процесах [1, с. 15]. Лексикографи часто фіксують нові слова, які потім стають ключовими для утворення цілої низки інших неологізмів за допомогою словотвірних засобів мови. Такі новоутворення у відповідній лінгвістичній літературі отримали назву «неологізми другого порядку».